

ERDÉLYI GAZDA

AZ ERDÉLYI GAZDASÁGI EGYLET

HIVATALOS

KÖZLÖNYE.

Megjelenik minden pénteken egy iven és az egyleti tagoknak ingyen küldetik meg.

Nem tagok egész évre 2 frttal fizethetnek elő, féléves előfizetés el nem fogadtatik.

Pénz- és értékküldemények az ERDÉLYI GAZDA KIADÓ-HIVATALÁHOZ, a lap szellemi részét illető közlemények az ERDÉLYI GAZDA SZERKESZTŐSÉGÉHEZ czimzendők.

A hirdetési díjazabályzatot lásd az utolsó lapon

Szerkesztő bizottság: elnök **Paget János; Berde Áron, Szabó Samu, Szentgyörgyi József, Vörös Sándor,**
felelős szerkesztő: **Gamauf Vilmos.**

Tartalom: Előfizetési felhívás. — Miként biztosíthatunk magunknak jó cselédet? **Hadviger Albert.** — Szerény kérelem gyümölcsészetünk barátaihoz. **Villási Pál.** — Erdészetünk és faiparunk **I. Rutska Tivadar.** — Gondoskodjunk a madarakról is. **K. A.** — A kertészet jelentősége. **Ébner Sándor.** — Kiállítás Csikmegyében. **Deák Ignác.** — Oltó készítés. **É. S.** — Halálkozás. — Egyleti mozgalmak: vál. ülés 1878 január 7-én. — Vidéki gazdasági tudósítás: **Mocs.** — Piaczi árak. — Hirdetés.

Előfizetési felhívás

az „Erdélyi gazda“ 1878-iki folyamára:

Az „Erdélyi gazda“ ára egész évre csak két forint, féléves előfizetőket ezentul nem fogadunk el.

Az előfizetési pénzeket kérjük mielőbb beküldeni, mert felesleges példányokat nem nyomathatunk. —

Olcso hirdetési rovatunkat ajánljuk az eladók és vevők szives figyelmébe.

Lapunk terjesztése érdekében fáradozó szives gyűjtőknek tiz egyszerre beküldött előfizető után egy tisztelet-példánnyal szolgálunk.

A szerkesztőség.

Miként biztosíthatunk magunknak jó cselédet?

Itt az új év, mely a legtöbb gazdaságban a cseléd változások ideje és hogy mily fontos ezen körülmény a gazdákra nézve, azt szükségtelen fejtegetnünk, mert hiszen, mint minden üzletnek, úgy a gazdaságnak is sikere nemesak a vezetőt, de az abban foglalkozó alárendelt egyéneknek szorgalma és jóindulata tevékenységétől is függ. A tárgy időszerűségénél fogva csakis egy pár szerény nézetemnek kívánnék kifejezést adni arra nézve, hogy miként biztosíthatnánk gazdaságainkban a cselédek jóságát és igyekezetét.

„Jó gazdának jó cselédje“ azt szokták mondani és e közmondás valóban helyes is, csakhogy értelmezésétől van helyessége feltételezve, mely értelmezés önkénytelenül azon kérdést veti fel, hogy milyennek kell lenni a jó gazdának cselédei irányában, hogy azokkal célt érjen?

Véleményem szerint nemcsak gazda-embernek, de bárki-nek is első és főtulajdonsága kell, hogy legyen tetteiben a következetesség és pedig oly széles értelemben, hogy se önmagával, se másokkal, se pedig a természet törvényeivel ellenkezésbe ne jöjjön és különösen mi gazdák, kik legközelebb állunk a természethez kell, hogy annak törvényeit tiszteletben tartsuk és működésünkben azokhoz alkalmazkodjunk — embertársainkkal szemben is.

Kétségbevonhatlan természeti igazság lévén pedig az, hogy minden emberi tevékenységnek vezetője és főrugója az önérdek; cselédeink jóságának biztosítására ne tévesszük szem elől azok érdekét és iparkodjunk azt minél szorosabb összhangzásba hozni és egyesíteni a saját érdekünkkel.

Egy célt sem siherülhet teljesen elérni, — ha arra több egyének közreműködése szükséges, — az érdek-egység nélkül.

A fentebbiekből kiindulva tehát legyen főelvünk a gazdaságainkban alkalmazott egyénekkal szemben a következő:

Adjunk tisztességes fizetést a cselédnek, hogy ez által érdekét kielégítve lássa, miután pedig az emberi önérdeknek úgy szólván nincs határa, tegyük lehetővé azt, hogy fokozódó önérdekével párhuzamban, szorgalma és igyekezete által azt kielégíthesse, azaz azon haszonból, melynek produkálására munkájával befoly, adjunk neki némi részt.

Régi elv talán, rég elkoptatott eszme, mely nálunk a gyakorlat terén aligha bir meghonosulni és meg vagyok győződve róla, hogy nem egy „practicus“ gazdatársam fog elmosolyodni e sorok olvasásánál és épen azért megkísérlem egy pár példával megmutatni azt, hogy miként lehetne mégis gyakorlattá tenni ez ügyet.

Vegyük fel, hogy van egy sertés nyájunk, melynek alapját 50 db. anyakocza képezi. Ha már most egyszeri malaczoztatás lévén szokásban és az okszerűség elvénél fogva egy kocza alatt 6 malacznál többet nem hagyunk — ígérhetnénk a kanásznak rendes fizetésén felül:

ha minden kocza után 5 drb. egészségesen felnevelt egy éves süldőt beszámol, darabja után 10 krt; ha négyet számol be 8 krt és ha hármat 6 krt — ez esetben igyekezete által szerezhethet magának in minimo 9 frt és in maximo 25 frtot. Oly összeg, mellyel a kanász szorgalmát jutalmazva látja és mely a gazda kiadási rovatóban sem lesz inproductiv. Vagy juhászatoknál, ha a bácsnak (juhásznak) minden épen elválasztott bárány után 5—6 krt ígérünk, az nyájunk létszáma arányában nem fog sokra menni, — de mégis elég lesz az illető igyekezetének fokozására. Ily módon és ily irányban eszközölhetnők az állattenyésztésünk körül alkalmazott cselédek jutalmazását. A mi pedig másnemű cselédeinket illeti: az erdélyi gazdaságok hiányos könyvvezetésénél fogva, mely a valódi tiszta jövedelmet nem mutatja ki — más módon kellene intézkedni. Így ki lehetne tüzni minden gazdaságban bizonyos jutalmakat a legjobb béres, kocsis stb. számára, mely jutalmak létesítésére egyes jelentéktelenebb jövedelmek m. p. praevaricatiók büntetés pénze stb. használatnák fel.

Szintén azt tehetnék a kis birtokosok is, ha a községbeli gazdák együttesen jutalmakat tüznének ki a legjobb szolgaleányok számára.

Ily jutalmazásoknak úgy anyagi, mint szellemi, vagyis helyesebben szólva erkölcsi hasznok is volna, mert míg egyfelől az anyagi haszon kilátása nagyobb munkásságra serkentené a cselédet, — egy netalán elnyert jutalom megerősítené önértetét és nem azért lenne jó, mert félne, vagy mert kötelessége; hanem azért, mert vádolná az ember legnagyobb ura, a lelkiismeret.

Ezen elv alkalmazásával, továbbá igazságos, következetes és a maga idejében és helyén alkalmazott szigorú bánásmóddal azt hiszem eléggé biztosíthatnók cselédeink jóságát.

Hadviger Albert.

Szerény kérelem gyümölcsészetünk barátaihoz.

Fekete Pál barátom és vándortanár urtól a múlt tavasszal egy „Nagy Ferencz“ nevű körtefa galyait kapván meg; azon véghetetlen tiszteletnél fogva, mellyel a nevezett gyümölcsészveterán emléke iránt viseltetem, de hazai gyümölcsészetünk érdekében is, nagy hála érezném magamat kötelezettnek, ha valaki az iránt felvilágosítani sziveskednék, miként jutott ezen körtefaj a fentebbi névhez? és valjon ismeri-e valaki annak már gyümölcsét is?

Ugyanis, a mit én e tekintetben magam tudok, abból áll, hogy én Kolozsvárt laktomban Nagy Ferencz ural a gyümölcsészetről igen sokat és igen gyakran értekeztem, de tőle magától olyasmit soha sem hallottam, mintha ő valaha magvetéssel foglalkozott; vagy valaki más az ő nevére gyümölcsöt keresztelt volna; — mig Veress Ferencz urtól nem egyszer

hallottam, hogy Gregoire-Nelis, belga gyümölcsfaj-tenyésztő az ő és Nagy János nevére egy-egy új körtefajt keresztelt, azt pedig mindenki tudja, hogy a „Transylvanienne“ nevű körtefajt ugyanazon gyümölcsfajtenyésztő az erdélyi gazdasági egyesület tiszteletére keresztelte így — és ezen három magyar név Gregoire-Nelisnek Gilbert anversi gyümölcsészeti társulat elnöke által közzétett új belga gyümölcsfajok jegyzékében elő is fordul, de Nagy Ferencz neve ezek között sem található meg.

Mindezeknél fogva, de még azért is, mert meg vagyok győződve, hogy hazánkban igen sok oly eredeti gyümölcsfaj létezik, mely nálunk magról keletkezett, termékenység és jó tenyészet tekintetében pedig a hazaiaktól eltérő külföldi talaj és éghajli viszonyok közt keletkezett: fajok felett az elsőséget megérdemli, mint ezt legjobban a mi Egrői körténk, valamint Pogácsa, Török Bálint, Sikulai, Szercsika, Pojnik, Batul és a többi hazai fajok eléggé bizonyítják — hazafias bizalommal kérem fel mindazokat, kik gyümölcsészetünk iránt érdeklődnek és valahol bármiféle oly gyümölcsöt ismernek, melyet akármi oknál fogva eredetinek, azaz hazánkban magról keletkezettnek gondolnak, lennének szivesek annak közelebbi leírását, eredetét vagy legalább mostani szűkebb elterjedési vidékére, természetére, tenyészetére és termékenységére vonatkozó adatokat egy belőle vett nemes galy kíséretében a keszthelyi gazdasági tanintézet kertészetéhez megküldeni.

Az új fajok előállításában oly roppantul előhaladott Belgium, Franciaország, Angol és Németországok ezen uton igen sok nagybecsű új fajra tettek szert, melyek közt, hogy többet ne említsek, legyen elég megneveznem a hazánkban is oly méltán elterjedt Diel, Bosc kobakja vagy Sándor czár, Erdei vagy faszínü vajonc és Clairgeau nevű körtéket, melyek az oly roppant számra növekedett legujabb fajok közt is bizonyosan állandóul megfognak tartani az őket megillető kitünő helyet és azért a keszthelyi gazdasági tanintézet kertészete már fennállása óta mindig egyik legnemesebb feladatának ismerte a hazai fajok összegyűjtését és ismertetését, mely ebbeli fáradozásának gyümölcse az, hogy a Badacsonyi óriás cseresnyét már a külföldön is a legnagyobb és legszebb cseresnyefajnak ismerik el és hogy hazai almafajaink közül már idáig is 64 hazai fajból álló gyűjteménnyel dicsekedhetik, — de legszegényebb idáig a hazai körte és szilva-fajokban, meg van azonban erősen győződve az iránt, hogy a mit magán buzgalomával elérni idáig nem sikerült, a lelkes közönség támogatásával azt elérni minden esetre sikerülend; azért fentebbi kérésemet ismételve azzal zárom be szavaimat, hogy mindazok irányában, kik bennünket ebbeli feladatunkban támogatni szivesek lennének, magunkat minden tőlünk kitelhető viszonzólaglatra lekötelezettnek tartandjuk.

Keszthely.

Villási Pál,

főkertész és kertésztanár.

Erdészetünk és faiparunk.

(Visszaemlékezés a kolozsvári jótékony nőegylet tárlatára.)

I.

Az erdélyrészi erdőkről, azoknak gazdasági viszonyairól és terményeiről az erdészeti szak iránt érdeklődéssel viseltető felekkel már többször lévén alkalmunk értekezhetni, sajnálattal kellett tapasztalunk azt, hogy erdészeti viszonyaink a nagy világ előtt még nem eléggé ismeretesek és hogy faiparunk a legtöbb esetben oly kezdetlegesnek állított, miszerint csak örömeinkre szolgálhatott, hogy a kolozsvári jótékony nőegylet által rendezett tárlaton, a faanyagokra nézve külön osztály nyitvatván, kedvező alkalmunk nyílt az egyoldalú ítéleteket tényekkel megcáfolni s faiparunkat a maga vatódíságában előtüntetni.

Bármely néven nevezendő iparnak felvirágzása első sorban azon körülménytől van feltételezve, hogy mily módon és minő költségek mellett nyeretnek azon nyers anyagok, melyek a finomabb iparcikkok előállításához szükségesek; továbbá minő takarékoság követtetik a nyers anyag termelésénél s annak a feldolgozási helyekre való elszállításánál.

Ezen körülményből kiindulva, vizsgálódásunk tárgyául első sorban azon szerszámokat és szállítási eszközöket tüztük ki, melyek a nyers faanyag termelésénél használatnak és melyeknek segítségével a termelt nyers faanyagok a feldolgozási helyekre szállíthatnak.

Ismeretes dolog, hogy a nyers faanyagok gyors és takarékos elszállítása körül Németország az első helyet foglalja el, minthogy a fák döntésénél és azoknak a szállításra való előkészítésénél oly erőműtanilag legalkalmasabbnak ismert szerszámokat használ, melyeknek segítségével aránylag csekély nyers anyag megy veszendőbe s melyekkel a végzendő munka sokkal gyorsabban és biztosabban teljesíthető.

Láttunk a kolozsvári tárlat fa-osztályában két külön álló csoportot, mely „Különböző erdei szerszámok“ felirattal volt ellátva.

Minthogy pedig az ezen két csoportba beosztott és Erdélyben használatban levő erdei szerszámok, nevezetesen gajhók, döntő fejszék, ág és kötő fejszék, horgok, fűrészek, fúrók és egyéb hasonnemű tárgyak a Németországban alkalmazásban lévő szerszámoktól semmiben sem különböznek és következőleg a kiállított két szerszám-csoport kétségbevonhatlan bizonyítékot szolgáltat arra nézve, hogy nálunk a nyers anyagok előállítása körül ugyanazon eljárást követik, mint az okszerű erdőgazdaság legnagyobb fokán álló Németországban, — azon véleményt nyilváníthatjuk, miszerint a kiállított erdei szerszámok, jóllehet, hogy azok a szemre vonzó erőt nem gyakorolhattak, sőt még tán értéktelen holmíknak is tűnnek fel, mégis hirnökei gyanánt tekintendők azon okszerű erdőkihasználási eljárásnak, mely nálunk honos és melyet csak a cultura magasabb fokán álló vidékeken és országokban lehet fellelni. —

A kolozsvári tárlaton az erdőtermények és egyes fatárgyak között elkigyózott több különböző kisebb-nagyobb fászkából összeállított és ezérna vastagságu finom guzsokból egybekötött oly kiállítási tárgy, mely óriási tutaj felirattal

volt ellátva. E tárgyat a tárlatot látogatók legnagyobb része a kívánt figyelemre nem méltathatta azért, mivel ezen gyermekjátékhoz hasonló tárgynak czélját és hivatását nem ismerte.

Hogy miből áll az óriási tutaj és miért állított ki, ezt a következőkben iparkodunk kifejteni.

Gondoljunk magunknak 20—40 aranyosi vagy marosi tutajt guzsok által egy 700 meter hosszúságu és kigyóalaku testté összekötve és képzeljük magunknak, hogy ezen óriási test valamely kisebb hegyi folyón nyilsebességgel haladván, fékezett erővel hasítja a völgyeket, — akkor előttünk áll azon képnek gyenge vázlata, melynek részbeni előtüntetésére a kiállított tutaj-minta volt hivatva, a melyen minden egyes fáska, egy egész szállfát, minden egyes talp pedig egy aranyosi vagy marosi tutajt helyettesített.

Bármily nagszerű legyen azonban képzeletünk és bármennyire terjedjen képzelő tehetségünk, mindazonáltal az óriási tutajról, annak nagyszerűségéről és a fának ily meseszerű szállítási módjáról biztos fogalma csak annak lehet, ki ezen óriási kigyót az erdők patakjain való haladásában észlelhette és kinek alkalmá volt meggyőződni arról, hogy ezen sok esetben egész erdőrészeknek fakészletét magába rejtő testnek romboló hatalma az emberi ész által biztosan és könnyen fékezhető-korlátozható és hogy az erdők termése ily szállítási módnak alkalmazása mellett biztosan és gyorsan továbbítható rendeltetési helye felé.

Az óriási tutajozás és illetőleg a fának ily roppant mennyiségben való biztos és gyors leszállíttatása a tudomány legújabb vívmányai közé tartozik és ez ideig, Ausztriát és Németországot kivéve, úgy szölván csak nálunk van alkalmazásban.

Ha figyelembe vétetik, hogy egyedül az óriási tutajozásnak alkalmazása mellett érhető el az, hogy a legszebb fák csonkítatlanul szállíthatók le; illetőleg hogy az erdők legszebb és legértékesebb termékei csak így hozhatók le teljesen ép állapotban a világ piaczára, akkor egyszersmint szükségessé válik, hogy az erdők birtokosai az erdőkre kiváló gondot fordítván, az óriási tutajozás berendezéséhez multhatlanul megkivántató és a tárlaton több épületi minta és rajz által előtüntetett vízi építmények költségeitől vissza ne rettenjenek. A tárlaton kiállított óriási tutajminta, valamint az óriási tutajozás berendezésére vonatkozó vízduzzasztók és vízzárdák mintái és rajzai kétségtelenül bizonyítják azt, hogy szűkebb hazánkban az erdők terményeinek kiszállítása körül már ugyanazon eljárás követtetik, mely csak oly helyeken észlelhető, hol az erdőgazdaság okszerűen vitettetik és hol az erdők terményei nem prédáltak; — e kiállításnak egyik hasznos következménye tehát abban lesz keresendő, hogy az erdők kihasználása a legszebb színben volt előtüntetve és ez által ki lett mutatva az is, hogy e tekintetben a világ bármely államával, méltán versenyezhetünk.

A nyers anyagok termelésére és szállítására vonatkozó tárgyakkal megismerés után önkénytelenül és első sorban azon tárgyak megvizsgálására térünk át, melyek erdeinkből

származván, azon fel sem számítható vagyonnak kimutatására vonatkoznak, mely a fentebb esetelt termelési és szállítási módok alkalmazása mellett a világ piacának átadandó.

Rutska Tivadar.

Gondoskodjunk a madarokról is.

Itt a tél és vele azon idő, midőn a kertész és a gazda meglegedve legelteti szemeit betakarított magkészletein, szorgalmának és fáradozásainak eme gyümölcsén, jutalmán.

De e mellett sokan megfejtkeznek arról, hogy a kedvező eredmény előállításánál bizonyos mérvben a mi szövetségeseink, a madarak is tevékenyek voltak, a melyek terményeink apró, de számtalan és épen ezért annyival nehezebben legyőzhető ellenségeit folyvást pusztítják és énekükkel bennünket annyiszor felvidítanak.

Mit képes a madarak oltalmára egyes ember tenni? És vannak törvényeink is már oltalmazásukra, fogják talán némelek mondani!

Igaz, hogy az újabb időben a madarak hasznosságát és szükségességét be kezdik már ismerni az emberek és a legtöbb országban hozattak törvények is oltalmazásukra a hasznos madaraknak; ám de ezen törvények alig vitetnek valahol kellő szigorral keresztül és annyi hiányt szenvednek, még ha a leglelküimeretesebben keresztül vitetnek is; — csak is a madarak fogdosását és azok fészkeinek, költéseinek elpusztítását akadályozzák meg, de meg nem akadályozzák azt, hogy télen át és tavasszal e szegény párák ezrével ne pusztuljanak el a szükséges táp hiányában, ne essenek áldozatul a ragadozó állatoknak. Valamint nem képesek a törvények arra sem kényszeríteni az embereket, hogy az erdőségek annyira megfogyatkozása folytán megfogyott költési helyekről mesterséges költő helyek által gondoskodjanak és igyekezve jóvá tenni a múltban elkövetett hibát, eme kedves szövetségeseink szaporodását így módon mozdítsák elő.

Ebből láthatni, hogy mennyi teendő vár még e téren a gazdák és kertészekre és mily áldásos működést lehet itt minden egyesnek közülünk kifejteni, ugy e szegény védtelen állatok, mint saját érdekünkben is.

Teendőink sorozata a következő:

Gondoskodjunk télen át és kora tavasszal táplálásukról, gondoskodjunk számukra mesterséges költő helyekről.

Védjük őket a ragadozó állatok ellen. —

Télen át, midőn hó és fagy borítja a földet, a mely akadályozza a nálunk is telelő madarakat táplálék keresésében, igen sok madár megy tönkre kellő táplálék hiánya miatt. És még több áldozatot követel közülök sokszor a tavasz, ha hosszan tartó időjárás visszacsúszások állanak be. Különösen sok elpusztul ilyenkor táphiány miatt a korán visszatérő és a hosszú utban kifáradt vándor madárfajok közül és azok közül, a melyek ilyenkor már költének.

Ilyenkor annyi madárnak lehet életét egy kis rostaaljával megmenteni! S holmi romlott hus és különben a szemébe kerülő asztal hulladékkal is szintén sokat jól lehet közülök tartani. Csak hogy arra ügyelni kell, hogy a magvak oly helyen

szórassanak el, a honnét előbb a hó eltakarított és még czélsezerűbb, ha valami deszkás állványra terítették fel a számukra szánt eledel, mert így a ragadozó állatok ellen is jobban védve vannak.

A madarak etetése nemcsak azon öntudatnál fogva jutalmazó, hogy ez által annyi hasznos állatnak megmentettük az életét és hozzá járultunk a terményeket pusztító rovarok kevesbitéséhez, hanem az által is, hogy a madarak közül azután sokakat arra ösztönöz, hogy az etetési hely közelében üsse fel taunyáját, az etetési hely közelében költson.

Hogy a madarak száma megfogyatkozásának a szükséges költő helyek hiányában rejlik fő oka, azt igen könnyű belátni, ha elgondoljuk, hogy mennyire megfogyatkoztak a számukra természetes költőhelyet szolgáltató erdőségek. Hogy tehát, a mit a múltban vétkezünk ellenük, a mennyire lehet jóvá tegyük, mesterséges költő helyeket rakjunk számukra lakásaink közelében és kertjeinkben álló erre alkalmas fákra és pedig azért ide, hogy minél jobban megoltalmazhassuk őket.

Ily mesterséges költő helyeket ócska deszka darabok és fakéregből magunk is készíthetünk, de lehet azokat már készen is kapni minden madárfajnak épen megfelelő alakban készítve. Kaphatók ily mesterséges madárfészkek Bécsben és pedig a Land- und Forstwirtschaftliche Verkehrsbureau által fakéregből készítve 12 darab 3 frtért (III Ungargasse 9. szám) és fából készítve Zeller Fritznél Bécs Postgasse 20, darabja 25 kron. Legczélsezerűbb volna, ha minden gazdasági egylet meghozatná a különféle madarak számára szükséges alakban készített eme mesterséges madárfészkeket és azután utánkészítésre kiadná azon tagjainak, a kik azokat e célra felhasználni akarnák; vagy gondoskodnék arról, hogy ezek után, bent az országban készítené azokat valaki, a kitől azt a gazdák és kertészek aránylag olcsó áron volnának képesek megszerezni.

Igen jó volna, ha e mesterséges madárfészkek készítése házi iparrá fejlődne ki, hogy azokkal azután az ország olcsó áron ezer és ezer számra lenne elárasztva. **K. A.**

A kertészet jelentősége.

Minél fejlettebb a földmivelés, minél belterjesebb a követett rendszer, annál jobban használtatik ki a miveles alá vont terület. Általánosan elismert jelenség, hogy minél kisebb a birtok, annál jövedelmezőbb.

A kertészgazdaságokban látjuk a legfejlettebb növényeket. A kertészileg mivelt növények a miveles tökélyénél fogva bizonyos tökéletességet mutatnak, azaz oly tulajdonokkal bővelkednek, melyekkel a kevésbé mivelték, mezőgazdasátilag termesztettek nem bírnak.

A kertészgazdaságok a helyesebb munka beosztás miatt több ágazatra oszlottak, így ismerünk oly kertészetet, mely kiválólag zöldség termesztéssel, más gyümölcsészettel, virággal, magtermeléssel stb. foglalatoskodik. A kertészgazdaságok e különféle ágazatai egymástól nagyon eltérők, de egyben egyeznek t. i. hogy a felhasznált munka, fáradság és befektetett tőke oly kamatot hoz, melyet a szorosán vett mezőgazdálkodás külterjes rendszerével felmutatni nem képes.

Népes vidékek, nagy városok és gyárak közelében találjuk a legelterjedtebb és legjövödelmezőbb zöldség termelést. Ily helyek lakói az egészséges zöldséget nem nélkülözhetik. A városiak és gyári-munkások leginkább hus, sajt, általában koncentrált élelmi szerek fogyasztására vannak utalva és így felelősen szükséges, hogy a zöldséges kert terményeivel szaporítsák és ízletesebbé tegyék a felhasználandó keményebb és nehezen emészthető élelmi anyagokat.

Zöldség termeléssel elfoglalt területen aránylag azért is nagyobb élelmi mennyiség állítható elő, mert helyes beosztással ugyanazon területen évenként 2—3, sőt négy termést nyerhetünk. Itt tehát minden egyes növény, oly ápolásban részesül mely a mezőgazdaságban a lehetetlenségek közé tartozik.

Nem csekélyebb előnyökben részesít a gyümölcsstermelés. Jóllehet az évi gyümölcsözam gyakran a mostoha időjárás miatt felette ingadozó, azonban e baj kiegyenlítettik az által, hogy a gyümölcs inkább képezhet kereskedelmi cikket, mint a zöldség. Tekintetbe veendő továbbá, hogy a zöldségstermelés egyesíthető a gyümölcsstermeléssel. A gyümölcsfatermesztés nagy szorgalmat, kitartást, türelmet és tapasztalatot követel, e tulajdonok nélkül a legszerényebb igényeknek megfelelő gyümölcsös kertet beállítani bajosan sikerül.

Végig tekintve az elárúsítás végett piacra hozott különbözőféle gyümölcsöken, valóban szegényletes elmaradást kell jeleznünk. Csak elvétve találunk valamire való almát, körtét, de azért oly árt követel az eladó, hogy csak a jobb sorsban lévők szerezhetik meg. A legtöbb fajok silányok és a vaczkorral vannak legközelebbi rokonságban. De ez nem volna még oly nagy baj, csak ilyen is volna elegendő. A legrosszabb fajoknak is gazdasági jelentősége el nem vitázható.

Míg a szegény és legszegényebb ember udvarában gyümölcsfát nem látunk, addig távol állunk a vagyonosodástól. Pedig ez után sóhajtozunk — de összetett kézzel és a nélkül, hogy — elhagyva az óhajt — tettel iparkodnánk helyzetünkön változtatni. Mennyi haszonvehetetlen terület van csak egy községben, utak melléke, pajták körül, melyek gyümölcsfával volnának beültethetők.

Ha volna elegendő gyümölcs, a pálinkaivás nem terjedne, hanem a munkás nép az olcsó és ízletes gyümölcsbor iváshoz szoknék. Gyümölcsbort igyunk, felelhetné valaki, midőn szőlőborunk is terem elegendő és ha még gyümölcsbort is szüznénk, akkor talán még ingyen sem kellene a szőlő leve? Franciaország, Svéciz és Dél-Németország sok és jó bort termel, de okoskezelése miatt kiviteli cikket képez és pénzt, jólétet hoz az országba. A gyümölcsbor pedig otthon fogyasztatik el.

Egyoldalú, hogy azt mondjam visszataszító oly vidék, melyen fát, gyümölcsfát nem lát az utas és melynek árnyékában nem pihenhet meg a fáradt munkás.

A földet menyországgá változthatná a szorgalom, ha a maradiság nem hajlanék a pokol felé, azt mondá egy szorgalmas faültető, ki a Mezőség egy kis pontját kertté változtatta.

És igaz volt.

Mezőgazdasági kerti és erdei magvakért óriási összeg pénzünk vándorol évenként külföldre, — hogy a külföld előtt szegénységünket hirdesse.

Csak káposztafélék magvaiért, 600,000 forintot adunk évenként élelmes szomszédainknak. Nem lehetne e magvak nagyobb részét, de valamennyit itthon termeszteni? Határozottan igennel felelhetünk, csak akarat, komoly szándék, kitartás, szorgalom kellene hozzá. Pénzünkért gyakran, ki tudja mivel kevert hamisított magvakat kapunk és kétszeresen csalódunk, mert fizettük a rosz anyagot és földünk üresen maradt.

A kerti és takarmány magvakali nagyszerű család egész üzletté alakult és ez üzletnek fejős tehenei mi vagyunk. —

A virág és díszkertészettől különös anyagi hasznot nem várhatunk.

A legszegényebb kunyhó barátságosabb, ha ápoló kéz virággal ültette körül; vonzóbb azon lakhely, szelidebb erkölcsű az a nép, melynek közelében virágok pompáznak és mely virágban találja örömét.

A virág és díszkertészet sok pénzbe kerül; számoljon tehát kiki anyagi viszonyaival és csak ezek tekintetbe vétele után fogjon ily nagyobb szerű fényűzés létesítéséhez vagy állandósításához.

Nincs kellemesebb foglalkozás a kerti munkánál, a munkában elfáradt ember a kertben pihen meg, gyümölcsfák és virágok ápolásánál keres üdülést. A kertben tehát a pihenés is hasznos teendővé alakul.

Korcsma, kártya és egyéb anyagi és erkölcsi romlást idéző mulatságok (?) helyett, vezessük gyermekeinket a kertbe és hosszabb-rövidebb idejű ott tartózkodásunk alkalmával iparkodjunk őket a természet szépségével megismertetni, ha ezt cselekedjük, akkor a fogékony gyermek felnőve sem fog a romlottság utjain haladni.

Ébner Sándor.

Kiállítás Csikmegyében.

A múlt iskolai évben a megyei „általános tanítótestület” elhatározta, a népiskolai tanszerek, az iskolák házi ipar készítményei — és a megyei gazdasági terményekből Csik-Szeredában, a földmives felső népiskola helyiségeiben az 1878 év őszén, kiállítást rendezni. Ez eszme a megyében existáló másik t. i. „rom. cath. tanítóegylet” által is felkaroltván, a kiállítás rendezésében a fent nevezett egylet-hez csatlakozott. A két egylet tehát, melyek között eddig chinai falat képezték a felekezeti féltékenység, — az üdvös eszme kivételében társult és közös erővel fogja kivinni azon nagy tervet, mely míg egyfelől a megye kulturai állapotának a jelenre nézve hű képét lesz hivatva előállítani, addig másfelől igen sok tekintetben, mint pl. közigazgatási, közmívelődési, társadalmi stb. közérdekeink fejlesztésére jelentékeny tényezőképp fog befolyni.

A kiállítási bizottság erélyes és tapintatos működésétől függ, ezen Csikmegyében első kiállítást úgy létesíteni, hogy az

általános érdeklődést keltsen és czéljának minden ízében megfeleljen.

A bizottság tagjai, az általános tanítótestület részéről: Madár Mihály, Nagy Imre, Felméri Albert, Lakatos Mihály, Domokos János, Deák Ignác; a róm. kath. tanítóegylet részéről: Imecs Jákó, Csiszér János, Földes József, Glósz Miksa és Veres Lajos.

E tizenegy tagból álló bizottság 1877 november 21-én tartotta első ülését, melynek jegyzőkönyvi határozataiból néhány pontot nem tartok feleslegesnek megemlíteni, ugyanis: elhatározatott, hogy a kiállítandó tárgyak névjegyzéke több példányban litographiroztassék le és a két egyesület tagjainak e jegyzékek azon meghagyással küldessenek meg, hogy 1878 márczius 1-ig mindenki jelentse be a kiállítási bizottság jegyzőjéhez, minő tárgyakat fog kiállítani, akár a jegyzékben foglaltakból, akár azon kívül. A kiállítandó tárgyak beküldési határidőjéül 1878 augusztus 20-tól szeptember 4-ig tartó zár határidő állapított meg, a gazdasági tárgyak kivételével, melyek a kihirdetendő kiállítási első napot megelőző napig mindig beküldhetők.

A kiállítás nyolcz egymás után következő napig tart; az első hét nap alatt megtartják a tanítóegyletek gyűléseit és a kiállítást megszemlélik; a nyolczadik napon d. e. a tanítóegyletek együtt ünnepélyesen látogatják meg a kiállítást, délben pedig együttes diszebéd rendeztetik Csik-Szeredában, ugyan e napon este zárünnepély.

A rendező bizottság egy 15 tagból álló jurt fog felkérni a kiállított tárgyak megbírálására és ez a zárünnepély alkalmával az észleletekről jelentést tesz.

A kiállítás költségeinek miként leendő fedezésére nézve határozatott, miszerint az előleges költségek horozhatása végett első sorban kéressék meg a megye törvényhatósága, hogy 100 frotot a nevelési alapból e célra utalványozzon ki; a többi költségeket részint a kiállítást látogató közönségtől beszedendő 10 kr. belépti díjából, részint a zárünnepély jövedelméből reméli a bizottság fedezhetni.

Az új évvel üdvözöljük Csikmegye tanító-egyleteinek ez utánzásra méltó szép eszméjét. A rendező bizottságnak fáradhatlan kitartást a vállaláshoz! Munkásságukat jutalmazza a siker!

Deák Ignác.

Oltó készítés.

Oltó vagy valóságos gyomornak neveztetik, minden kérődzőnek negyedik gyomra. Szerény véleményem szerint helytelen elnevezés az a negyedik gyomor, mert minden állatnak csak egy gyomra van és így a kérődzőknek is. A három első — előgyomornak, ha úgy tetszik előkészítőnek nevezetethetnék, mert ezekben gyomornedv nincs, a melyben pedig gyomornedv nem választatik el, annak „gyomor” elnevezése helytelen.

Oltó készítésre használtatik a fiatal, kizárólag anyatejjel táplálkozott kérődző állatok gyomra.

A gyenge fiatal állatnak megöletése után gyomra kivéttik, az abban lévő turós aludt tej kivéve tenyérre helyeztetik és egy marék apró só reáhintve így hagyandó egy-két óráig.

Ez idő alatt — miután a gyomor hideg vízben tisztára kimosatott, szintén kívül-belül sóval jól bedörzsölendő, hogy a legyek távol tartassanak és meg ne nyüvesedjék.

Ezután a gyomorból kivett tejhez még egy marék só teszünk és a gyomorba vissza helyezzük; a gyomor szoros be-kötés után megfüstölés végett a kéménybe akasztatik és ott maradhat 8—10 nap, azután szellős száraz helyre p. o. padlásra függesztve alkalmaztatásáig ott marad.

Ezen egyszerű, minden mesterkéeltségtől ment eljárást követve, nyerjük a legjobb oltót. A sajt készítés ideje bekövetkeztén egy-két liter víz, melybe ismét egy marék só tétetet megfőzetik és meglehetősen melegen a gyomorba öntetik. A meleg víz feloldja a gyomorban lévő anyagokat és a gyomor oldalán kiszivárog, mely folyadék edénybe felfogva a tej beoltására alkalmas.

Ez eljárás 2—3 szor ismételhető.

Az oltó erejétől és jóságától függ a tejbe teendő mennyiség, 15—20 csepp egy 1/2 hectoliter tejbe elegendő. Ha tulságos sok oltót teszünk a tejbe, a megalvás, illetőleg sajt-elválasztás gyorsabb, de a sajt törékeny és rosz ízűvé lesz. **E. S.**

Halálozás.

Kaáli Nagy Elek, nyug. ministeri tanácsos, az unitarius vallásközönség tiszteletbeli főgondnoka és az erdélyi gazdasági egyesület alapító tagja, munkás életének 62-ik évében, több évi súlyos szenvedés után 1878 január hó 7-én bevégezte földi pályáját! Béke póraitra!

Egyleti mozgalmak.

Választmányi ülés 1878 január 7-én

Tartott Báró Huszár Sándor alelnök elnöklete alatt, jelen voltak Szabó József alelnök, Báró Bánffí Dániel, Szentgyörgyi József, Dávid Antal, Paget János, Dr. Mina János, Szentgyörgyi Lajos, Tompa Károly egyesületi ügyvéd, Dr. Hintz György egyesületi pénztárnok, Gamauf Vilmos egyesületi titkár. —

306. A december hó 3-án tartott ülés jegyzőkönyve felolvasztatván, — a jelen ülés jegyzőkönyvének hitelesítésére Dávid Antal, Szentgyörgyi Lajos és Dr. Mina János tagtársak kéretnek fel.

307. A kolozsvári kereskedelmi- és iparkamara october 30-án tartott ülésének jegyzőkönyve, — tudomásul szolgált.

308. Hevesmegye és a Jászkerület gazdasági egyesülete a „gyártott borokra” vonatkozó törvényjavaslat tárgyában szerkesztett felterjesztését pártolni kéri, — miután ez ügyben egyesületünk már ismételtén és önállóan felszólt, tudomásul szolgált.

309. Biharmegyei gazdasági egyesület october 29-iki ülésének jegyzőkönyve, — tudomásul szolgál.

310. A nmg. ministerium által beküldött „Hivatalos jelentés a községi faiskolák 187%, évi állapotáról,“ — az „Erdélyi gazdá“-ban a bennünket érdeklő rész közöltetvén, tudomásul szolgál.

311. Bécsi cs. kir. gazdasági egyesület egy általa kiirt cultúr-mérnöki pályázatot közöl, — tudomásul szolgál.

312. Erdélyi szász gazdasági egyesület jelentést tesz a tavasszal küldött 3 kilo czukorrépamaggal tett termelési kísérletekről, — földmívelési szakosztályhoz tétetvén át, a répák czukortartalma meg fog határozatni.

313. A jász-nagy-kun-szolnokmegyei községi faiskolai javaslatra kertészeti szakosztályunk véleményét beadván, nagy elismeréssel emlékezik meg a javaslat elvi helyességéről, de annak kivételét oly költségesnek, a fedezetül ajánlott közmunkát pedig annyira ide nem fordíthatónak tartja, hogy az erdélyi országrészre nézve legalább a terv ily módzatok szerinti megvalósítását nem ajánlhatja, — helyeslő tudomásul szolgál.

315. Az 1878-ra előfizetendő lapok megállapítása forgván fenn, — a következő szakközlönyök megrendelése határozatott el u. m. Journal d'agriculture pratique, Wiener Obst- und Gartenzeitung, Verhandlungen und Mittheilungen der k. k. Landwirthschafts gesellschaft in Wien, Centralblatt für Forstwesen, Pomologische Monatshefte, Oesterreichisch-ungarische Wein- und Agriculturzeitung, Weinlaube, Landwirthschaftliche Blätter für Siebenbürgen, Ampelographische Berichte, Steirischer Landbote, Landwirthschaftliche Zeitschrift für Oesterreich unter der Enns, Wochenblatt für Land- und Forstwirthschaft, Wiener landwirthschaftliche Zeitung, Practischer Landwirth, Oekonom, Oesterreichisches landwirthschaftliches Wochenblatt, Természetrajzi füzetek, Erdészeti lapok, Nép kertésze, Magyar méh, Gazdasági mérnök, Házi ipar lapja, Haladó gazda, Gazdasági néplap, Gallus, Földmívelési érdekeink, Falusi gazda, Borászati lapok, Gyakorlati mezőgazda, Gazdasági lapok, — összesen 30 szaklap. Egyszersmint a tagokhoz és egyáltalában az érdeklődő közönséghez nyilvános hirlapi felszólítás fog intézteni, hogy e gazdag lapgyűjteményt az egyleti hivatalos órák alatt minél inkább igénybe venni sziveskedjék.

316. Az „Erdélyi gazda“ szerkesztő bizottsága a lap 1877-ik évi folyamáról jelentést tevén, kiemeli, hogy a költségvetési tételek mind igazolva lettek, sőt tetemes megtakarítás is fordult elő. A 2438 frt 43 kr. kiadással 1852 frt 65 kr. bevétel állván szemben, az egyesület által pótlendő összeg 585 frt 78 krt tesz (a közgyűlés 750 frtot vett fel), melynek fejében 401 tagsági, tisztelet és cserepéldány küldetett szét, — tudomásul szolgál.

317. Békésmegyei gazdasági egyesület a lábas-jószág-tartás érdekében nyitott pályázatát közli, — kivonatosan a lapban ismerttetendő lesz.

318. Szőlészeti vándortanárs jelenté, hogy az Almás vize mentét 1877 folyamán bejárva a Szilágyi borvidéken körutját

teljesen be nem fejezhette és a jelen évi teendőjére nézve utasítást kér, — határozatott, hogy mindenekelőtt a szilágyi borvidék lesz befejezendő, azután a körut Szolnok-Dobokamegyében folytatandó. A vándortanárs ezentúl rendes évi jelentést lesz köteles betérjeszteni, melyre nézve a titkár által minta lesz kidolgozandó és a választmánynak elfogadás végett bemutatandó.

320. A Gámán nyomda számlája különféle nyomtatványokról, — 49 frt 92 kral kifizetésre utalványoztatott.

321. Biharmegyei gazdasági egyesület deczember 19-iki ülésének jegyzőkönyve, — tudomásul szolgál.

324. Dr. Mina János és egyleti titkár betérjesztik a marhavész ügyében 23206 sz. a. egyesületünkhöz intézett magas ministeri leiratra adandó válasz szövegét, — igazgató választmány a bemutatott válasz-szöveget egész terjedelmében egyhangulag elfogadván, azt a nmlgu ministeriumhoz fel fogja terjeszteni és tartalmát a lapok útján is közzé tenni.

327. Az alapszabályok értelmében a közgyűlés határnapja és a pénztárvizsgáló bizottság lévén kijelendő, — határozatott, hogy a közgyűlés február hó 7-én délelőtt 10 órakor lesz megtartandó, a pénztárvizsgálatra pedig Szabó József, Dávid Antal és Tóth Zsigmond tagtársak kéretnek fel.

Hitelesítik:

Dávid Antal, s. k.
Szentgyörgyi Lajos, s. k.
Dr. Mina János, s. k.

Br. Huszár Sándor,
egyleti alelnök.
Gamauf Vilmos,
egyleti titkár.

Vidéki gazdasági tudósítás.

Mocs, 1878 jan. 2-ik.

Augustus 5 től decz. 22-ig jó szántó-vető idő járt, a vetés sok de a hűvös idő miatt csak közepes, de jó hótakarója van és azért reménységünk is jó lehet. Az állatok egészségesek, sokáig legeltek, széna, sarju sok és jó termett. Új évi vásárunk jól ütött ki, elkölt 1600 czédula, forgalomba jött evvel százhuszezer forint, az ökor párja 160—320 frt volt, a nagy ökor és rugott borju volt legkeresettebb, a sertés ridég és hizott nagyon olcsón keltek.

Nagy József.

Lapunk mai mellékletét

Kispál Sándor ur rózsatelep ár- és névjegyzékét melegen ajánljuk t. olvasóink szives figyelmébe.

Piaczi árainkat illetőleg

megjegyezzük, hogy Déva, Nagy-Enyed, Torda és V.-Hunyad újabb heti vásáraitól tudósítást nem vettünk, a dévai gabnaárak 100 kilogrammonként vannak jegyezve. — A hectoliter árának átszámítása a régi mértékre nagyon egyszerű: az összeg egy hetedrészét leütve, a maradék a gyakorlat igényeihez képest elég pontosan három véka árának felel meg. P.o. buza hectoliterje 840 kr., leütve a hetedrészét, 120 krt, marad 720. kr., mint három véka, tehát 240 kr., mint egy vékának ára!

Felelős szerkesztő: GAMAUF VILMOS.

H I R D E T É S.

A nagy-szebeni tűzoltó kiállításon nagy arany érmet nyert!!!

A szegedi országos kiállításon érdemremmel, a magyar országos tűzoltó szövetség Aradon tartott III. közgyűlésén nagy arany és ezüst érmmel lett kitüntetve.

WALSER FERENCZ

első magyar gép- és tűzoltó szergyár, harang- és érczöntöde.

Erdélyrészi és oláhországi fiókraktár: Kolozsvártt, bel-monostoruteza.

Ajánlja legujabb szerkezetű szabadalmazott tűzfecskendőit, tűzoltó szereket és szerelvényeket tűzoltó egyletek és tűzoltók részére, elvállal kut, szivattyu, harang készitést és felszerelést jótállás,

legolcsóbb árak és részletfizetés mellett.

Főleg ajánlja a t. gazdaközönségnek saját gyártmányu és Transatlantik szivattyus kutjait, egyáltalában gyárának a vízvezetések teljes felszerelésére kiváló gonddal berendezett vízműszaki osztályát.

Ajánlja vízhatlan ponyvát és különböző szerkezetű fújtatóit lakatosok és kovácsok részére.

(3) Mintajegyek, képes árjegyzékek kívánatra megküldetnek. (2—52)

Minden eddigi vilákiállításon haladása, jó izlése és versenyképessége miatt elsőrendű díjakat nyert!!!

P i a c z i á r a k.

A heti vásár		Egy hectoliter (=70 kupa)						100 kilo		1 köbméter	1 kilo
helye	napja	tiszta buza	felegy buza	rozs	árpa	zab	törökbuza	széna	szalma	tüzifa	marhahus
á r a k r a j o z á r o k b a n											
Besztercze	jan. 8.	850	650	—	—	250	550	240	75	320	28
Brassó	jan. 4.	940	735	600	495	285	530	220	130	365	36
Csik-Szereda	jan. 2.	1025	850	665	525	250	575	230	100	175	24
Décs	jan. 8.	760	650	595	—	240	480	340	100	200	24
Déva	dec. 23.	1100	700	950	—	860	720	360	180	220	36
Erzsébetváros	jan. 5.	825	700	650	—	300	450	260	140	300	36
Fogarás	jan. 4.	850	750	700	520	340	550	250	170	350	34
K.-Fehérvár	jan. 5.	890	796	700	—	340	550	380	170	310	38
Gy.-Sz.-Miklós	jan. 5.	875	575	600	525	225	560	75	20	—	28
Kolozsvár	jan. 10.	715	—	520	—	245	553	220	130	320	38
M.-Vásárhely	jan. 3.	775	675	600	500	250	500	300	100	350	34
Nagy-Enyed	dec. 27.	850	700	600	—	276	550	230	70	235	28
N.-Szeben	jan. 8.	890	760	630	550	260	610	180	120	320	36
Segesvár	jan. 3.	820	630	600	—	270	480	160	90	200	32
S.-Sz.-György	dec. 31.	900	800	580	400	280	480	250	150	250	32
Szamosújvár	jan. 7.	925	650	585	—	250	590	365	70	400	30
Sz.-Régen	jan. 3.	732	495	580	—	210	600	170	80	220	32
Sz.-Udvarhely	jan. 8.	900	725	675	—	275	550	160	33	180	28
Torda	dec. 29.	850	700	600	400	250	525	250	30	330	36
V.-Hunyad	dec. 22.	880	760	700	—	250	500	140	80	200	36

Mellékletek

100 darabonként 1 forint 40 krajával számittatnak.

A hirdetés szövegét a t. megrendelők minden külön díj nélkül tetés szerint akarhányszor változtathatják.

Az „Erdélyi gazda“ hirdetési díjszabályzata.

A kívánt tér megnevezése	széri hirdetésnél									
	fizetendő forint									
	1	1-3	4-6	7-12	13-18	19-24	25-30	31-36	37-42	43-52
$\frac{1}{16}$ v. egész oldal	8	24	45	85	120	160	180	200	220	260
$\frac{3}{16}$ v. fél „	4	12	23	43	60	80	90	100	110	130
$\frac{4}{16}$ v. negyed „	2	6	12	22	30	40	45	50	55	65
$\frac{5}{16}$ v. nyolczad oldal	1-50	4-50	8	12	16	22	24	26	28	33
$\frac{7}{16}$ v. tizenhatod „	1	3	4	6	8	11	12	13	14	17

Ezenkívül 30 kr. bélyegdíj annyiszor, ahányszor a hirdetés megjelenik.

Egyletünk t. tagjai és lapunk t. előfizetői 25% vagyis egy negyedrészt, engedményben részesülnek, ha hirdetésük beküldésekor tagsági vagy előfizetői minőségükre hivatkoznak.